

УДК 519.7

М. Козак, Г. Щигельська к.і.н., доц.

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ДОБРО ЧИ ЗЛО?

М. Kozak, H. Shchyhelska, Ph.D.

ARTIFICIAL INTELLIGENCE: GOOD OR EVIL?

Масштабна роботизація і комп'ютеризація так як і розвиток сучасних технологій в цілому призвели до того, що дослідження в сфері штучного інтелекту набувають все більшої актуальності в різних галузях науки, зокрема в філософії. Комплекс заходів з моделювання функцій психіки і свідомості людини викликає ряд запитань аксіологічного і морально-етичного змісту. Чи не призведе створення творчого автомата до ослаблення стимулу творчості у людей? Чи не створить зняття з людини відповідальності за прийняття рішень загрозу самому існуванню цієї здатності у людини? Чи повинні (і чи зможуть) люди обмежувати розвиток систем штучного інтелекту або, принаймні, тримати їх під контролем? Як зауважив Н. Вінер: «Якщо ми дивимося на машину не як на додаток до наших сил, а як на щось, що їх розширює, ми повинні тримати їх під контролем. Інакше не можна» [1]. Німецький філософ Т. Адорно в статті «Про техніку і гуманізм» на питання: «приносить сучасна техніка в кінцевому рахунку користь чи шкоду людству?», Відповідає, що «це залежить не від техніків і навіть не від самої техніки, а від того, як вона використовується суспільством... У суспільстві, влаштованому відповідно людської гідності, техніка не тільки була б полегшуючим фактором, а й знайшла б сама себе» [1].

Слід відзначити два підходи до штучного інтелекту, що склалися в сучасній філософії: сильна версія штучного інтелекту і слабка версія штучного інтелекту. Перша передбачає, що комп'ютери можуть набути здатності до рефлексивної розумової діяльності й до усвідомлення себе, навіть якщо процес їх мислення буде відрізнятися від людського. Слабка версія штучного інтелекту відкидає будь-яку можливість мислення для комп'ютерів. Вперше термін сильний штучний інтелект ввів американський філософ Дж. Серл. Загально відомий його аргумент проти сильного інтелекту названий «аргументом китайської кімнати» [2]. Суть його зводиться до наступного: людину, що володіє тільки англійською мовою, поміщають в закриту кімнату і надають їй китайський текст для читання. Не маючи жодної уяви про значення китайських ієрогліфів, людина спочатку нічого не розуміє. Потім їй дають ще один текст на китайській та інструкцію на рідній мові про те, як можна порівняти два цих тексти. Вивчивши правила, людина в кімнаті зможе ідентифікувати набори формальних символів з англійської та китайської мови. Пізніше їй приносять третій текст з інструкціями англійською мовою, що дозволяє порівняти його з першими двома. У результаті після тривалих тренувань відповіді людини, що сидить в кімнаті, не відрізняються від відповідей китайців. Людину Дж. Серл порівнює з комп'ютером, який виконує дії з неінтерпретованими формальними символами. Чи розуміє вона китайську мову? Дж. Серл дає категорично негативну відповідь, так як просте виконання відповідного алгоритму ще не відображає розуміння сенсу. На його думку, дії англійця цілком аналогічні роботі штучного інтелекту. Штучний інтелект, у розумінні пристрою, що моделює людський інтелект, незважаючи на жодні технологічні прориви, згідно з Дж. Серлом, не зможе мислити і усвідомлювати себе. Його думку підтримують філософи Д. Денет, К. Гедель, Дж. Лукас та ін. Версія сильного інтелекту хоча й викликає значні суперечності, однак є досить поширеною серед філософів. Австралійсько-американський філософ Д. Чалмерс вдало спростовує всі аргументи, спрямовані на критику сильної версії [3, с. 79]. Боротьба цих двох

протилежних підходів до штучного інтелекту особливо актуальна в сучасних філософських дослідженнях. Це призводить до поступового накопичення нових теоретичних знань у сфері штучного інтелекту. Один із найвизначніших фізиків-теоретиків нашого часу С. Хокінг визнаючи, що існуючі примітивні форми штучного інтелекту довели свою користь, висловлює припущення, що «поява повноцінного штучного інтелекту може стати кінцем людської раси. Такий розум візьме ініціативу на себе і стане сам себе вдосконалювати з величезною швидкістю. Можливості людей обмежені надто повільною еволюцією, ми не зможемо змагатися зі швидкістю машин і програємо» [4]. На думку вченого, «...справжня загроза штучного інтелекту полягає не в тому, що він злий, а в тому, що він компетентний. Суперінтелектуальний розум буде надзвичайно ефективний при досягненні своїх цілей, і якщо вони не будуть співпадати з нашими, ми опинимося у великій біді» [5]. Іншою загрозою з боку штучного інтелекту, стверджує С. Хокінг, може стати те, що для виконання мети він відніме у людства життєво необхідні ресурси, наприклад, ту ж енергію. Вчений не назвав можливі терміни появи повноцінного штучного інтелекту, однак зазначив, що «коли такий розум з'явиться, це стане найкращим або найгіршим винаходом людства» [5]. Крім того, С. Хокінг торкнувся теми технологічного безробіття - ситуації, коли технологічні зміни призводять до зниження попиту на робочу силу. У перспективі основна частина виробничих завдань може бути повністю автоматизована і перекладена на роботів. При цьому, на його думку, можливі два варіанти розвитку подій. Перший сценарій передбачає покращення життя всього суспільства за рахунок праці машин. Другий варіант зводиться до того, що корпорації (і їх власники), контролюючи створення і роботу «розумних» електронних систем і роботів, зйдуть на вершину світу, в той час як інші верстви суспільства опиняться в злиднях. При цьому аналізуючи сучасну ситуацію в світі, як вважає С. Хокінг, спостерігається тенденція до розвитку саме другого сценарію. Проте далеко не всі дотримуються такої песимістичної точки зору. «Я думаю, що ми залишимося господарями створюваних нами технологій ще дуже і дуже довгий час, і вони допоможуть нам вирішити багато світових проблем» [4], - так вважає Ролло Карпентер, творець веб-додатку Cleverbot.

Отже, відносини між людиною і машиною в умовах розвитку систем штучного інтелекту і впровадження їх у людську повсякденність набувають дедалі більш складного і важко передбачуваного характеру. Використання штучного інтелекту має багато як позитивних так і негативних аспектів. Як влучно зазначає Б.Уїтбі, що як і будь-яка інша технологія, штучний інтелект можна використовувати з позитивними соціальними наслідками, а можна і створити умови для соціальної катастрофи.

Література:

1. Ревко П. Искусственные интеллектуальные системы и повседневная жизнь человека Ел. ресурс. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/revko/06.php
2. Сирл, Дж. Разум, мозг и программы / Дж. Сирл // Глаз разума / Д. Хофштадтер, Д. Деннетт. – Самара: Бахрах-М, 2003. – С. 314–331.
3. Гутенев. М. Ю. Проблема искусственного интеллекта в философии XX века [Текст] / М.Ю. Гутенев // Вестник Челябинской государственной академии культуры и искусств. – 2012 / 4 (32). С. 77-80.
4. Р. Кехлан-Джонс. Хокинг: искусственный интеллект - угроза человечеству. Ел. ресурс. – Реж. доступу: http://www.bbc.com/russian/science/2014/12/141202_hawking_ai_danger